

I-1123

M.A. (Final) Examination, 2020 SANSKRIT LITERATURE

Paper - X

(गद्यशास्त्र, नाट्यशास्त्र एवं सौन्दर्यशास्त्र)

Time Allowed : Three Hours

Maximum Marks : 100

Minimum Pass Marks : 36

सूचना : सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।

Q. 1. निम्नलिखितेषु कयोश्चिद् द्वयोः व्याख्या कार्याः 30

(क) यत्र च दशरथवचनमनुपालमन्नुत्सृष्ट राज्यो दशवदन

लक्ष्मीविभ्रमविरामो रामो महामुनिमगस्त्यमनुचरन् सह

सीतयालक्ष्मणोपरचितरुचिरपर्णशालाः पञ्चवट्यां कञ्चित्

कार्लसुखमुवास चिरशून्येऽद्यापियत्र शाखानिलीननिभृत

पाण्डुकपोतपङ्क्तयो लग्नताप साग्निहोताधूमराजय इव

लक्ष्यन्ते तरवाबलिकर्म कुसुमान्युरन्त्याः सीतायाः

(2)

करतलादिवसङ्क्रान्तो यत्र रागः स्फुरित लताकिसलयेषु।

यत्र च पीतोदूशीर्वजलनिधिजमिव मुनिनानिखिल

माश्रमोपान्तपतिषु विभक्तं महान्द्वेषु।

(ख) नमनैव यो निर्भिन्नरातिहृदयो विरचितनरासिंह रुपाऽवरम्

एकविक्रमाक्रान्त सकलभुवनतलो विक्रमत्रायामार्सित

भुवन त्रयं जहासेव वासुदेवम्। अतिचिरकाललग्नमतिक्रान्त-

कुनृपति सहस्रसंपर्क कलंकमिव लाक्षयन्ती यस्य विमले

कृपाण धाराजले चिरमुवास राजलक्ष्मीः।

(ग) उपरचित-पशुपतिपूजनश्च निश्क्रम्य देवगृहान्निवर्तिताताग्नि

कार्यो विलेपनभूमौः ईकारिमिरलिकदम्बवै

रघुबध्यामानपरिमलने मृगमदकपूर्कुकुमवाससुरभिणा चन्दने-

नानुलिप्त सर्वाङ्गो-विरचितामोदिमालतीकुसुमशेखरः

कृतस्त्रपरिवर्तः रत्नकर्षपूर-मालाभरणः समुचित भाजनैः

(3)

सह भूपतिभिराहारमाभिमत रसास्वादजातप्रीतिरवनियो
निर्वतयामासः।

(घ) जालपादनाम्ना शिष्येण दर्शपवित्रधान्त्रि पाविना
मन्दमन्दम् उपबीज्यमान्यं पितरमवोचत् रहेतात्।
सकलेयमाश्चर्य- श्रवणकुतूहलाकलित हृदया समुपस्थिता
तापसपरिषदाबद्ध- मण्डला प्रतीक्षते व्यपनीतश्रमश्च
कृतोऽयं पतत्रिपोतः तदोवधतां यदनेन कृतमन्यस्मि
जन्मनि को वाऽयममूभ्ययिष्यति वेति। एवमुक्तस्तु स
महामुनिरग्रतः स्थितं मामवलोक्यं तांश्च, सर्वानेनाग्रान
श्रवण परान् मुनीन् बुद्ध्वा शनैः शनैरब्रवीत् श्रूयतां यदि
कौतूहलम्।

Q. 2. कादम्बरी कथामुखनुस्तस्य चन्द्रपीड चरित्र-चित्रणं वर्णन
कुरुत। 10

अथवा

‘कादम्बरी’ कथा सारांश वर्णनं कुरुत।

(4)

Q. 3. कयोश्चिद् द्वयोः सोदाहरणं व्याख्या कार्या- 20

(क) मद्प्रदर्शनपुरःसरे सोदाहरणं मुखसन्तिः।

(ख) सानुबंध पताकारस्य प्रकृटी च प्रदेशभाक्।

(ग) अंकोपक्षेपका काः तेषां स्वरूप के।

(घ) भेदप्रदर्शनं पुरःसरं सोदाहरणं अवमर्श सन्धि।

Q. 4. सोदाहरणं धीरोदात्त नायकस्य लक्षणं प्रतिपादनीयम्। 20

अथवा

प्रतिनायकस्य लक्षणं तदगुणाः विवेचनीयाः।

Q. 5. निम्नलिखितेषु कश्चिदेकस्य विवेचनं कुरुतः- 20

(क) व्यायोम

(ख) डिम

(ग) नाटक और प्रकरण

(घ) समवकार

I-1123

P.T.O.

I-1123

1,100